

## *Quantitative and Qualitative Evaluation of Islamic Republic of Iran's Scientific Productions Indexed in Scopus in the Field of Nursing during 2000-2016*

Afshin Mousavi Chalak<sup>1</sup>, Mousa Yaminfirooz<sup>2</sup>, Aref Riahi<sup>3\*</sup>

<sup>1</sup>Department of Knowledge & Information Science, Payame Noor University, Tehran, Iran.

<sup>2</sup>Department of General Education, Faculty of Medicine, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

<sup>3</sup>Department of Public Libraries Mazandaran Province, Sari, Iran.

\*Corresponding Author:  
Aref Riahi, Department of Public Libraries Mazandaran Province, Sari, Iran.

Email:  
ariahi1986@gmail.com

Received: 18 Jun, 2017

Accepted: 15 Jul, 2017

### **Abstract**

**Background and Objectives:** Scientific productions are one of the most important indicators for countries' development assessment, which play a decisive role in the development of scientific and information communities. The present study aimed to evaluate Islamic Republic of Iran's scientific productions in the field of Nursing during 2000 to 2016.

**Methods:** This applied study was performed using a survey method with a scientometric approach. In this research, all scientific documents indexed in the field of Nursing and published in Scopus database by Iranian researchers during 2000-2016, were investigated.

**Results:** Iranian scientific articles in the field of Nursing had increased from 7 in 2000 to 457 in 2016. University of Tehran was the main publishing center and the United States was the main scientific partner of Iranian researchers in providing scientific evidence. Scientific productions of Iran in the field of "Care Planning" were among the top 10 countries in the world and Dr Fereydoon Azizi with 125 scientific documents, had the most contribution among the Iranian authors.

**Conclusion:** Although scientific documents of Iranian researchers in the field of Nursing are not quantitatively appropriate and their number is relatively low, as compared to others subject areas, significant number of articles were of high quality and were published in the high-quality scientific journals. Policy making, proper planning, and supporting the studies of faculty members, researches, students, and departments of universities, can be effective in the improvement of quantitative and qualitative levels of researches.

**Keywords:** Science; Scientometrics, Nursing; Database; Scopus; Iran.

## ارزیابی کمی و کیفی تولیدات علمی نمایه شده جمهوری اسلامی ایران در اسکوپوس، حوزه پرستاری طی سال های ۱۳۹۵-۱۳۷۹

افشین موسوی چلک<sup>۱</sup>، موسی یمین فیروز<sup>۲</sup>، عارف رباحی<sup>۳\*</sup>

### چکیده

**زمینه و هدف:** تولیدات علمی از مهم ترین شاخص های سنجش توسعه کشورها محسوب شده که نقش تعیین کننده ای در پیشرفت جوامع علمی و اطلاعاتی دارند. مطالعه حاضر با هدف ارزیابی تولیدات علمی حوزه پرستاری جمهوری اسلامی ایران، طی سال های ۱۳۷۹-۱۳۹۵ صورت گرفت.

**روش بررسی:** این مطالعه کاربردی، به روش پیمایشی و با رویکرد علم سنجی انجام شد. در این پژوهش، تمامی مدارک علمی نمایه شده در حوزه پرستاری و در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس منتشر شده توسط پژوهشگران ایرانی، طی سال های ۱۳۷۹-۱۳۹۵ بررسی گردید.

**یافته ها:** مقالات ایرانی حوزه پرستاری، از ۷ مورد در سال ۲۰۰۰ به ۴۵۷ مورد در سال ۲۰۱۶ افزایش یافته بود. دانشگاه تهران، اصلی ترین مرکز تولید و ایالات متحده امریکا از مهم ترین شریک علمی پژوهشگران ایرانی در تهیه مدارک علمی بود. تولیدات علمی ایران در حوزه Care Planning جزء ۱۰ کشور برتر دنیا بود و فریدون عزیزی با تولید ۱۲۵ مدرک علمی، بیشترین سهم را در میان نویسندگان ایرانی داشت.

**نتیجه گیری:** هرچند به لحاظ کمی، مدارک علمی پژوهشگران ایرانی در مقایسه با سایر حوزه های موضوعی، در وضعیت مناسبی قرار ندارد و تعداد آنها نسبتاً پایین است، ولی بخش قابل توجهی از مقالات، از کیفیت بسیار بالایی برخوردارند و در مجلات با کیفیت به چاپ رسیده اند. سیاستگذاری، برنامه ریزی های مناسب و حمایت از مطالعات اعضای هیأت علمی، پژوهشگران، دانشجویان و گروه های آموزشی دانشگاه ها می تواند در افزایش سطح کمی و کیفی تحقیقات متمرکز باشد.

**کلید واژه ها:** علم؛ علم سنجی؛ پرستاری؛ پایگاه اطلاعاتی؛ اسکوپوس؛ ایران.

گروه علم اطلاعات و دانش شناسی،  
دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

گروه آموزش عمومی، دانشکده  
پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل،  
بابل، ایران.

آداره کل کتابخانه های عمومی استان  
مازندران، ساری، ایران.

\*نویسنده مسئول مکاتبات:

عارف رباحی، اداره کل کتابخانه های  
عمومی استان مازندران، ساری، ایران؛

آدرس پست الکترونیکی:  
ariahi1986@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۶/۳/۲۸

تاریخ پذیرش: ۹۶/۴/۲۴

لطفاً به این مقاله به صورت زیر استناد نمایید:

Mousavi Chalak A, Yaminfirooz M, Riahi A. Quantitative and qualitative evaluation of Islamic republic of Iran's scientific productions indexed in scopus in the field of nursing during 2000-2016.  
Qom Univ Med Sci J 2018;12(4):61-71. [Full Text in Persian]

## مقدمه

یکی از مهم ترین زمینه های پیشرفت و ارتقای کشورها، توجه به تحقیقات علمی، فن آورانه و پژوهش است (۱، ۲). تحقیق و پژوهش؛ بستر اصلی توسعه، سازندگی و استقلال کشورها محسوب شده و سرمایه گذاری و توجه در این بخش، از عناصر مهم رشد و توسعه اقتصادی - اجتماعی، بهداشت و علمی کشورها می باشد (۳). یکی از عناصر برجسته تحقیق، پژوهش، توسعه و پیشرفت جوامع در دهه های اخیر، تولیدات علمی در قالب مقالات و منابع اطلاعاتی در پایگاه های اطلاعات علمی است (۴). تولیدات علمی از مهم ترین شاخص های سنجش توسعه و پیشرفت کشورها بوده و این تولیدات، نقش ویژه و تعیین کننده ای در پیشرفت جوامع علمی و اطلاعاتی دارند (۵). در واقع، باید اشاره کرد تعیین جایگاه و نقش هر کشور در تولیدات علمی در حوزه های موضوعی مختلف، نشان دهنده میزان توانمندی و عملکرد آن کشور در جهت ارتقا و کمک به بهبود آن موضوع است.

حوزه پزشکی و در رأس آن پرستاری، از این قاعده مستثنی نبوده و از آنجایی که این بخش با نظام سلامت، بهداشت، پیشگیری، مراقبت و درمان افراد و آحاد جامعه سروکار دارد، از اهمیت دوچندانی برخوردار است. پرستاری یکی از مهم ترین و کلیدی ترین عناصر گروه های بهداشت و سلامت در جامعه محسوب شده که در سایه نقش های مرتبط با ارائه خدمات سلامتی نظیر نقش های آموزشی، پژوهشی، ارتباطی، مشاوره ای، حمایتی، مدیریتی و مراقبتی، اهمیت جایگاه این حوزه در تیم سلامت دوچندان شده است (۶). امروزه، پذیرش این اصل که پرستاران برای ارائه مراقبت های پرستاری برپایه روش های سنتی عمل کنند، دیگر قابل قبول نبوده و نیاز است تا پرستاران متخصصان و پژوهشگران این حوزه، با آخرین یافته ها و دستاوردهای تحقیقات علمی آشنا شده تا بتوانند با استفاده از تحقیقات و پژوهش های علمی حوزه خود، وظایف حرفه ای و مراقبتی شان را به شایستگی انجام دهند. متخصصان و پژوهشگران حوزه پرستاری می توانند با بهره گیری از یافته ها، نتایج تولیدات و آثار علمی منتشر شده در پایگاه های اطلاعاتی معتبر و در قالب

مقالات علمی در راستای ارتقای سطح کمی و کیفی آگاهی و دانش خود از آن بهره مند و با انتقال و آموزش یافته های جدید به پرستاران و مراقبان سلامت، آنان را در انجام فعالیت های بالینی مطلوب و مثمره ثمر یاری بخشند. در حوزه های مختلف دانش بشری، انتشار نتایج و یافته های مطالعات، همچنین پژوهش های دانشمندان و متخصصان به بهترین شیوه و در کمترین زمان، از مهم ترین مواردی است که می تواند به ارتقای سطح دانش آن حوزه کمک کند (۷). در حوزه پرستاری نیز انتشار چنین نتایجی، علاوه بر ارتقای سطح دانش و آگاهی متخصصان می تواند زمینه را برای ارتقای سطح سلامت جامعه فراهم آورد. به علاوه، پژوهش و تولید علم، حرفه پرستاری را در پیش بینی و روبه روشن شدن با چالش های جدید توانمند ساخته و با استفاده از مطالعات و پژوهش های این حوزه، دانش حاصل در محیط بالینی به کار گرفته می شود که این خود موجب بهبود کیفیت خدمات در این بخش خواهد شد. از این رو مقالات علمی شرایط را برای انتشار اکتشافات، یافته های نوین علمی افراد و دانشمندان فراهم می آورد و با توجه به روزآمد بودن، دسترسی آسان و سریع به این منابع، در مقایسه با سایر منابع اطلاعاتی، از اهمیت بیشتری برخوردارند (۸-۱۰). یکی از جنبه های اساسی بررسی، تجزیه و تحلیل مقالات علمی؛ پژوهش براساس رویکرد علم سنجی است. مطالعات علم سنجی به عنوان ابزاری مناسب و مؤثر برای درک بهتر فرآیند تحقیقات، پژوهش علمی، همچنین تجزیه و تحلیل برون داد و تولیدات علمی؛ به توسعه علمی حوزه های مختلف موضوعی کمک شایانی می کند (۱۱). ارزیابی و بررسی تولیدات علمی نیز می تواند به محققان کمک کند تا با شکاف های علمی موجود آشنا شوند، افراد معتبر در این حوزه را شناسایی و موضوعات پژوهشی خود را نیز با دید بازتر و وسیع تری مورد بررسی قرار دهند (۱۲). با توجه به مطالب ذکر شده و از آنجایی که تا به حال پژوهشی در رابطه با برون داد علمی پژوهشگران و متخصصان حوزه پرستاری کشور صورت نگرفته است، مطالعه حاضر با هدف بررسی تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در حوزه پرستاری در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس انجام شد.

## روش بررسی

مطالعه حاضر به روش پیمایشی توصیفی و با رویکرد علم‌سنجی صورت گرفت. در این مطالعه تمامی مدارک و مقالات علمی جمهوری اسلامی ایران نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۹۵ بررسی گردید.

برای جمع‌آوری اطلاعات با مراجعه به پایگاه اسکوپوس به نشانی [www.Scopus.Com](http://www.Scopus.Com) و با مراجعه به قسمت جستجوی پیشرفته، نام ایران (Iran) در بخش "Affiliation Country" وارد و تمامی مدارک و مقالات ایرانی نمایه شده در این پایگاه بازیابی شد. در بخش دوم جستجو و برای گردآوری اطلاعات مربوط به مدارک و مقالات حوزه پرستاری، در بخش "Subject Area"، حوزه موضوعی پرستاری (Nursing)، انتخاب و با محدود کردن سال "2000-2016" جستجوی نهایی صورت گرفت و تمامی مدارک و مقالات ایرانی منتشر شده در حوزه موضوعی مربوطه طی سال‌های مورد بررسی، بازیابی شد.

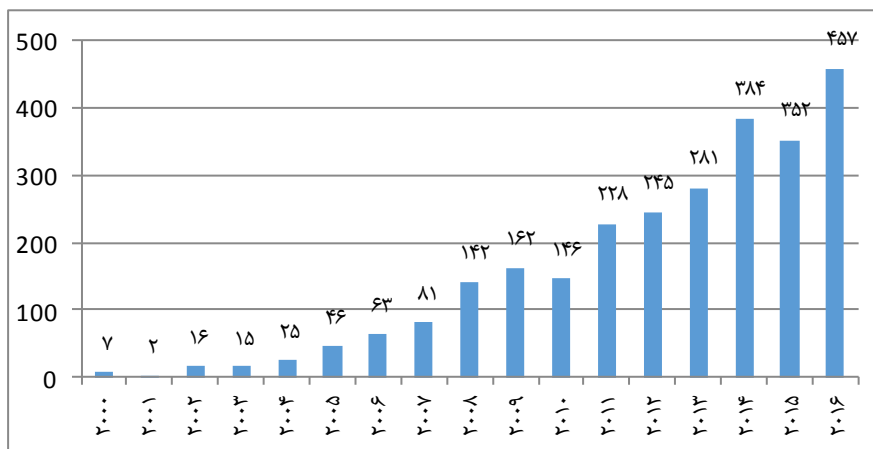
به علاوه، برای شناسایی حوزه‌های موضوعی پرتولید، پژوهشگران، مجلات هسته، دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی تولیدکننده مدارک علمی پرستاری کشور، جستجویی در داده‌های

بازیابی شده صورت گرفت و اطلاعات مورد نیاز با استفاده از راهبردها و تکنیک‌های علم‌سنجی استخراج گردید. برای تعیین وضعیت تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در هر یک از بخش‌های حوزه پرستاری و جهت بررسی وضعیت مجلات منتشرکننده مقالات حوزه پرستاری جمهوری اسلامی ایران، با مراجعه به پایگاه <http://www.scimagojr.com>، اطلاعات مورد نیاز بازیابی شد. همچنین با مراجعه به وبسایت مجلات، اطلاعات مربوطه و مورد نیاز؛ از قبیل ضریب تأثیر، شاخص H و SJR مجلات به دست آمد.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، ترسیم حوزه‌های موضوعی و شبکه‌های همکاری علمی، از نرم‌افزارهای SPSS، VOSviewer 1.5.4 و NetDraw 2.138 استفاده شد.

## یافته‌ها

طبق نتایج این مطالعه، ۲۶۵۲ مقاله و مدرک علمی توسط پژوهشگران ایرانی در حوزه پرستاری تألیف و منتشر شده بود. روند تولیدات علمی حوزه پرستاری جمهوری اسلامی ایران در پایگاه اسکوپوس، طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۹۵ در نمودار قابل مشاهده است.



نمودار: روند تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در حوزه پرستاری.

همچنین نام حداقل یک نفر از پژوهشگران و اعضای هیأت علمی وابسته به دانشگاه تهران، در ۸۲۳ مدرک و مقاله علمی (بیش از ۳۱٪) آمده است.

در جدول شماره ۱، رتبه تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در یکی از شاخه‌های حوزه پرستاری در سطح بین‌المللی ارائه شده است.

جدول شماره ۱: رتبه جمهوری اسلامی ایران در تولید علم حوزه پرستاری در سطح بین الملل

رتبه ایران	حوزه موضوعی	رتبه ایران	حوزه موضوعی
۲۸ جهان	LPN and LVN	۳۱ جهان	All Subject Categories
۱۰ جهان	Maternity and Midwifery	۳۳ جهان	Advanced and Specialized Nursing
۲۴ جهان	Medical and Surgical Nursing	۴۵ جهان	Assessment and Diagnosis
-	Nurse Assisting	۸ جهان	Care Planning
۲۴ جهان	Nursing (miscellaneous)	۳۳ جهان	Community and Home Care
۳۲ جهان	Nutrition and Dietetics	۳۵ جهان	Clinical Care Nursing
۳۵ جهان	Oncology (Nursing)	۲۵ جهان	Emergency Nursing
۳۰ جهان	Pediatrics	۲۷ جهان	Fundamentals and Skills
۲۷ جهان	Pharmacology (Nursing)	۳۵ جهان	Gerontology
۳۱ جهان	Psychiatrist Mental Health	۳۰ جهان	Issues, Ethics and Legal Aspects
۲۰ جهان	Research and Theory	۲۸ جهان	Leadership and Management

در جدول شماره ۲، نام ۲۰ دانشگاه، مرکز، مؤسسه آموزشی و پژوهشی برتر و پرتولید کشور در انتشار مدارک و مقالات علمی حوزه پرستاری نشان داده شده است.

جدول شماره ۲: دانشگاه‌ها و مراکز تولید کننده مدارک علمی حوزه پرستاری ایران در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس

نام دانشگاه / مرکز	تولیدات	نام دانشگاه / مرکز	تولیدات
علوم پزشکی تهران	۸۲۳	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۲۱
علوم پزشکی شهید بهشتی	۴۰۷	علوم پزشکی جندی شاپور	۹۸
علوم پزشکی اصفهان	۲۷۲	دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی	۸۵
علوم پزشکی تبریز	۲۳۸	دانشگاه تهران	۸۴
علوم پزشکی ایران	۱۸۸	علوم پزشکی کاشان	۷۲
دانشگاه تربیت مدرس	۱۷۸	علوم پزشکی بقیه الله	۶۴
علوم پزشکی مشهد	۱۵۸	علوم پزشکی زاهدان	۴۲
مرکز تحقیقات غدد	۱۴۷	پژوهشکده قلب و عروق اصفهان	۴۲
دانشگاه علوم پزشکی شیراز	۱۳۳	علوم پزشکی شهید صدوقی یزد	۳۹
انستیتو تحقیقات تغذیه‌ای و صنایع غذایی کشور	۱۲۲	علوم پزشکی شهرکرد	۳۹

و نمایه شده است (۲۶/۴٪ از تولیدات علمی بین‌المللی و ۶/۵٪ از کل تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران). در جدول شماره ۳، نام ۱۰ کشوری که بیشترین سهم را در همکاری علمی بین‌المللی، تألیف و انتشار مقالات حوزه پرستاری داشته‌اند، آمده است.

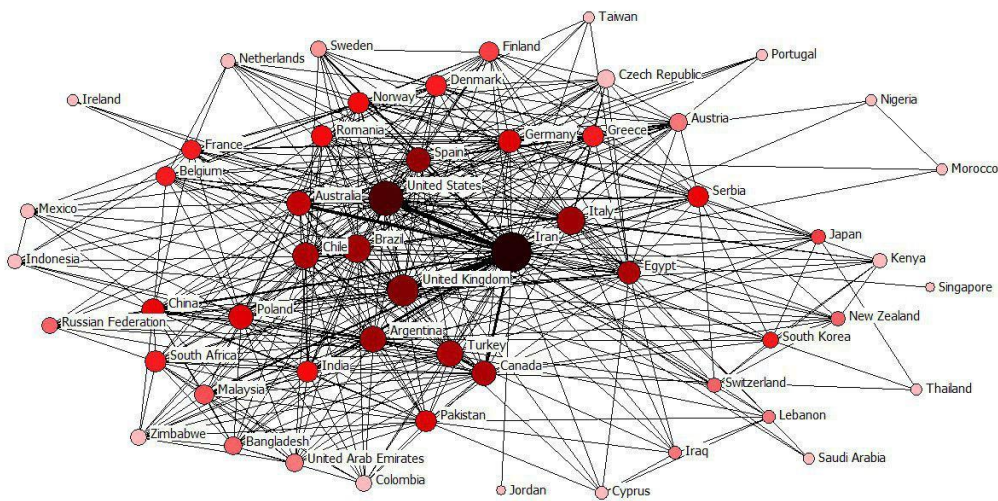
یافته‌های به‌دست آمده از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نشان داد پژوهشگران و متخصصان ایالات متحده آمریکا، اصلی‌ترین همکاران و شرکای علمی پژوهشگران و متخصصان ایرانی در تألیف مدارک علمی مشترک بوده‌اند و ۱۷۱ مقاله و مدرک علمی با همکاری حداقل یک پژوهشگر ایرانی و آمریکایی منتشر

جدول شماره ۳: کشورهای همکار در تولید مدارک علمی حوزه پرستاری ایران در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس

نام کشور	تولیدات	نام کشور	تولیدات
ایالات متحده آمریکا	۱۷۱	سوئد	۴۹
بریتانیا	۱۵۳	چین	۲۵
استرالیا	۱۰۷	هند	۲۲
کانادا	۸۳	فرانسه	۲۰
مالزی	۵۳	هلند	۱۹

همچنین یافته‌های به دست آمده از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نشان داد ۶۴۸ مقاله و مدرک علمی (۲۴/۴٪) با همکاری پژوهشگرانی از ۹۰ کشور، تهیه و منتشر شده است.

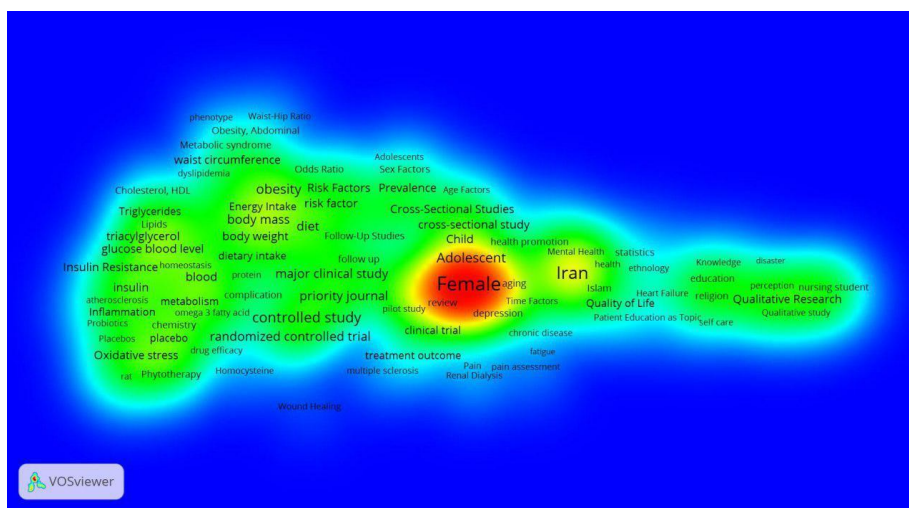
در شکل شماره ۱، همکاری‌های بین‌المللی پژوهشگران ایرانی در تألیف مدارک علمی مشترک با هم‌تایان و همکاران خارجی شان قابل مشاهده است.



شکل شماره ۱: کشورهای همکاری کننده در تهیه و تولید مدارک علمی مشترک ایران در حوزه پرستاری.

در شکل شماره ۲، حوزه‌های موضوعی مدارک تولید شده پژوهشگران ایران در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس براساس کلید

واژگان و عناوین مقالات منتشر شده دیده می‌شود (حوزه‌های داغ و مهم براساس رنگ و به ترتیب قرمز، زرد، سبز و آبی می‌باشد).



شکل شماره ۲: حوزه‌های موضوعی مقالات منتشر شده پژوهشگران ایرانی در حوزه پرستاری.

نتایج به دست آمده از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس نشان داد فریدون عزیزی (۱۲۵ مدرک)، احمد اسماعیل زاده (۱۱۰ مدرک)، پروین میرمیران (۹۹ مدرک)، لایلا آزادبخت (۷۶ مدرک) و فضل‌اله احمدی (۵۱ مدرک)، از مهم‌ترین و اصلی‌ترین پژوهشگران و تولیدکنندگان مدارک و مقالات حوزه پرستاری کشور بوده‌اند.

براساس یافته‌های به دست آمده از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، مجله حیات (Hayat) بیشترین تعداد مقالات پژوهشگران ایرانی در حوزه پرستاری را منتشر کرده بود. در جدول شماره ۴، اسامی مجلاتی که بیش از ۴۰ مدرک و مقاله پژوهشگران ایرانی را در حوزه پرستاری منتشر کرده‌اند (به همراه وضعیت کیفی آنها) آمده است.

جدول شماره ۴: مجلات منتشر کننده مقالات پژوهشگران ایرانی در حوزه پرستاری و وضعیت کیفی آن‌ها

نام مجله	تعداد مقالات	ضریب تأثیر	شاخص H	شاخص SJR	رتبه کیفیت
Hayat	۱۹۴	۰/۳۱۹	۳	۰/۱۸۰	Q3
Pakistan Journal Of Nutrition	۱۰۷	۰/۳۹۵	۲۲	۰/۱۹۴	Q3
Nutrition	۷۵	۳/۰۹۷	۱۰۹	۱/۰۸۵	Q2
Journal of The Science of Food and Agriculture	۶۶	۲/۲۳۲	۱۰۰	۰/۸۲۲	Q1
Rawal Medical Journal	۵۸	۰/۱۱۶	۶	۰/۱۴۹	Q3
Public Health Nutrition	۵۴	۲/۱۷۴	۱۰۰	۰/۹۹۵	Q1
European Journal of Clinical Nutrition	۴۵	۳/۱۷۸	۱۱۹	۱/۴۸۸	Q1
Annals of Nutrition and Metabolism	۴۴	۲/۵۹۱	۵۷	۱/۰۶۲	Q1
British Journal of Nutrition	۴۳	۳/۴۶۴	۱۳۹	۱/۵۸۷	Q1
Journal of Religion and Health	۴۳	۰/۹۲۹	۲۳	۰/۴۴۰	Q1
Complementary Therapies in Medicine	۴۲	۲/۲۲۹	۴۵	۰/۶۴۹	Q1
Journal of Clinical Nursing	۴۲	۰/۹۱۲	۷۱	۰/۷۵۵	Q1
Nursing and Health Sciences	۴۰	۱/۵۶۱	۳۳	۰/۶۱۹	Q1

رتبه کیفیت مجلات در پایگاه فوق بدین صورت می‌باشد:

Q1 با کیفیت ترین مجلات در حوزه موضوعی؛

Q2 مجلات نسبتاً با کیفیت؛

Q3 مجلات با کیفیت متوسط؛

Q4 مجلات با کیفیت ضعیف؛

## بحث

امروزه، پژوهش به عنوان یکی از اساسی ترین زیرساخت های توسعه و پیشرفت کشورها محسوب شده و تحقیقات هدفمند برای پاسخگویی به نیازهای جامعه انجام می گیرد. اهمیت تولید اطلاعات علمی و نقش انکارناپذیر آن در توسعه پایدار تا بدان حد است که بسیاری از کشورهای پیشرفته دنیا، حجم عظیمی از سرمایه های ملی خود را صرف توسعه پژوهش و مؤسسات پژوهشی می کنند (۱۳). مطالعه حاضر با هدف ارزیابی کمی و کیفی تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران در حوزه پرستاری انجام شد. نتایج نشان داد سهم حوزه پرستاری در تولید علم و در سطح بین المللی، ۲۶۵۲ مقاله و مدرک علمی بوده است که این میزان در مقایسه با کل تولیدات علمی جمهوری اسلامی ایران طی سال های مورد بررسی (۳۸۵۵۸۸ مقاله و مدرک علمی)، بسیار ناچیز و در حدود ۰/۷٪ می باشد. در این رابطه باید اشاره کرد پرستاری یکی از ارکان اساسی نظام سلامت و مراقبت کشور بوده و توجه به تولید علم، اشاعه نتایج و یافته های این حوزه، کمک

بزرگی به پیشبرد اهداف این حوزه خواهد کرد. از آنجایی که سهم تولیدات پزشکی کشور در بازه زمانی مورد بررسی بیش از ۱۸/۵٪ بود (۷۱۴۲۳ مقاله و مدرک علمی)، لازم است تصمیمات و تمهیدات مناسب و صحیحی در راستای افزایش تحقیقات و پژوهش های علمی پیرامون این حوزه موضوعی بسیار مهم و اساسی اتخاذ گردد تا حوزه پرستاری همگام و همراه با سایر حوزه های موضوعی رشد داشته و نتایج دستاوردها و یافته های آن نیز به نحو مطلوبی منعکس شود. همچنین ضروری است پژوهشگران و متخصصان پرستاری در راستای تقویت علم پرستاری کشور و کمک به پیشرفت آن در سطح جهانی، مطالعات و پژوهش های خود را در حوزه هایی که با مسائل و مشکلات فراوانی روبرو هستند، گسترش داده و بر اجرای مطالعات مربوط به معضلات پرستاری ایرانی و تحقیقات بومی معطوف کنند. همچنین ارتقا و افزایش مطالعات مربوط به پرستاری می تواند در ارتقای کیفیت پیشگیری، درمان های مؤثر و ارزان تر تأثیرگذار بوده و رسیدن به جایگاه علمی شایسته را برای جمهوری اسلامی ایران در سطح منطقه و جهان در پی داشته باشد. نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان داد سهم کشورهای توسعه یافته و صنعتی دنیا در تولید علم حوزه پرستاری بسیار زیاد است و در مقایسه با کشورهای در حال توسعه و بسیاری از کشورهای دیگر، تولیدات علمی بیشتری منتشر کرده اند. این امر نشان می دهد این کشورها درک مناسبی از پژوهش در حوزه

می‌توان به تقویت حوزه نیروی انسانی نیز اشاره کرد که دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌توانند با جذب هیأت علمی پژوهشی، پرستاران پژوهشگر در مراکز مرتبط و تحقیقاتی پرستاری، همچنین تعریف دکتری تخصصی پژوهشی مرتبط با حوزه‌های مختلف علم پرستاری، هم شرایط را برای افزایش تعداد مقالات علمی حوزه پرستاری فراهم کنند و هم تحقیقات توسط متخصصین این رشته با کیفیت بالاتری صورت گیرد. بسیاری از مطالعات انجام شده در زمینه تولید علم حوزه‌های مختلف علوم پزشکی نشان داده‌اند دانشگاه‌های وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، نقش غیرقابل انکاری در تولیدات علمی این حوزه‌ها دارند که این نتیجه با یافته‌های مطالعه حاضر همسو بود (۱۷-۱۹). به علاوه، باید اشاره کرد امروزه پژوهش به‌عنوان یک فعالیت صرفاً دانشگاهی مطرح نیست. شکل‌گیری فزاینده سازمان‌ها و مؤسسات تحقیقاتی باعث شده تا آنها نیز طرح‌های تحقیقاتی و علمی را جزء اولویت اصلی خود قرار دهند. جا دارد سازمان‌ها و مراکز تحقیقاتی غیروابسته به وزارت بهداشت، از جمله دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی وزارت علوم و سایر سازمان‌هایی که ارتباط نزدیکی با نظام بهداشت و سلامت کشور دارند، در انجام پژوهش و تحقیقات مشترک با گروه‌های پرستاری اقدامات لازم را انجام دهند.

همچنین یافته‌ها نشان داد پژوهشگران ایالات متحده آمریکا، بریتانیا و برخی دیگر از کشورهای توسعه یافته، از اصلی‌ترین شرکای علمی پژوهشگران ایرانی در تولید علم پرستاری در سطح بین‌المللی بوده‌اند. همچنین میزان همکاری‌های علمی بین‌المللی حوزه پرستاری در مقایسه با بسیاری از حوزه‌های دیگر در سطح بالاتر و قابل قبول‌تری قرار داشته و تولیدات مشترک این حوزه در سطح بالایی گزارش شده است. بسیاری از مطالعات پیشین نیز نشان داد کشورهای اروپایی و آمریکای شمالی (آمریکا و کانادا) از سردمداران علم و تولید علم در بسیاری از حوزه‌های مختلف دانش بشری هستند که این یافته با نتایج مطالعه حاضر همخوانی داشت (۲۰-۲۱). گسترش همکاری‌های علمی و فراهم کردن شرایط برای تحقیقات مشترک میان پژوهشگران ایرانی و متخصصان سایر کشورها، به‌ویژه کشورهای پیشرو در حوزه پرستاری بی‌شک می‌تواند تأثیرات مثبتی بر روی ارتقای تولیدات

پرستاری و مراقبت داشته و کاربرد آن در نظام سلامت کشورشان را به خوبی آموخته‌اند. نتایج همچنین نشان داد تولیدات علمی ایران پس از کشورهای ژاپن، چین، کره جنوبی و هند در رتبه پنجم آسیا و پس از ترکیه در رتبه دوم منطقه و در میان کشورهای عضو دفتر منطقه‌ای مدیریتانه شرقی (EMRO) قرار دارد. هرچند وضعیت تولیدات علمی پژوهشگران ایرانی از کشورهایی مانند هنگ‌کنگ، مالزی، پاکستان و ...، بهتر و مناسب‌تر بوده و طی سال‌های اخیر نیز رشد مناسبی داشته است، ولی به نظر می‌رسد نیاز به همت و تلاش گسترده در این زمینه وجود دارد تا بتوان موقعیت علمی را در سطح منطقه و بین‌المللی به‌نحو مطلوبی ارتقا و بهبود بخشید. بسیاری از مطالعات صورت گرفته در رابطه با وضعیت تولیدات علمی نشان داده است جایگاه جمهوری اسلامی ایران در مقایسه با کشورهای منطقه (خاورمیانه و کشورهای EMRO) و کشورهای آسیایی در وضعیت مناسبی قرار دارد که این نتیجه با یافته‌های مطالعه حاضر همخوانی داشت (۱۶-۱۴). در مطالعه حاضر، دانشگاه‌های علوم پزشکی در مقایسه با سایر دانشگاه‌ها، مراکز علمی و آموزشی کشور در تهیه و تولید آثار علمی حوزه پرستاری، موفق‌تر عمل کرده بودند. در میان ۱۰ مرکز پرتولید، نام هفت دانشگاه علوم پزشکی، ۲ مرکز و مؤسسه وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به چشم می‌خورد. به علاوه، نام ۵۱ دانشگاه، مؤسسه و مرکز تحقیقاتی، پژوهشگاه و پژوهشکده، همچنین بیمارستان وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در میان ۱۰۰ مرکز پرتولیدی قرار داشت که بیشترین میزان تولیدات علمی در حوزه پرستاری جمهوری اسلامی ایران را تدوین و منتشر کرده بودند. دانشگاه‌های علوم پزشکی به‌عنوان مهم‌ترین مراکز فعالیت‌های بهداشتی و درمانی کشور، نقش تعیین‌کننده‌ای در نظام سلامت کشور دارند و این امر نیازمند گسترش پژوهش، انجام تحقیقات و مطالعات پیرامون آن است. همچنین باید اشاره کرد پدیده آموزش که زیربنای توسعه علم محسوب می‌شود تنها از طریق پژوهش ممکن است به توسعه مطلوب و متناسب با نیازهای جامعه دست یابد. اعضای هیأت علمی هرچه بیشتر بتوانند خدمات خود را با کیفیت بهتری ارائه دهند، توسعه و پیشرفت شتاب بیشتری خواهد گرفت. به علاوه، جهت ارتقای سطح کمی و کیفی مطالعات حوزه پرستاری



دارند (۲۴-۲۲). جا دارد مسئولان و مدیران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با ایجاد راهکارهایی برای شناساندن افراد هسته و پژوهشگران پرتولید به جامعه پرستاری، حمایت مادی و معنوی از آنها و فراهم نمودن امکان برقراری ارتباط با آنها توسط سایر گروه‌ها در سطح کشور، همچنین ایجاد پروژه‌ها و تحقیقات مشترک با سایر دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی، زمینه را برای فراگیر کردن تحقیق، پژوهش و ارتقای سطح تولیدات علمی فراهم آورند.

در رابطه با کیفیت مجلاتی که مقالات پژوهشگران ایرانی در حوزه پرستاری را منتشر کرده‌اند، نتایج نشان داد برخلاف بسیاری از حوزه‌های موضوعی مختلف که مقالات عمدتاً در مجلات با کیفیت نامناسب و ضعیف منتشر می‌شوند (۲۶-۲۵)، مقالات این حوزه به لحاظ شاخص‌های کیفی، در وضعیت مناسبی قرار داشته و بجز مقالاتی که در مجلات ایرانی و پاکستانی چاپ شده‌اند، بخش قابل توجهی از مقالات در مجلات معتبر و شناخته شده کشورهای امریکایی و بریتانیایی انتشار یافته‌اند. دریافت استناد نسبتاً مناسب از مطالعات پژوهشگران غیرایرانی و دریافت، تورق و مرور مکرر آن (براساس Log Analysis) از دیگر دلایلی بوده که می‌توان مقالات منتشرشده را به لحاظ کیفی در وضعیت مناسبی قلمداد کرد. این امر نشان‌دهنده دقت و انجام مطالعات عمیق و با کیفیت توسط متخصصان و پژوهشگران پرستاری کشور است که ادامه و استمرار آن، شرایط را برای شناساندن هرچه بهتر علم پرستاری در سطح بین‌المللی فراهم خواهد کرد.

### نتیجه‌گیری

در پایان، می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که بخش قابل توجهی از مشکلات و معضلات حوزه پرستاری کشور با انجام پژوهش‌های مرتبط و کاربردی کردن آنها قابل حل و فصل است. صاحب‌نظران و برنامه‌ریزان پرستاری کشور می‌توانند با بهره‌گیری از نقطه‌نظرات و دستاوردهای علمی تمامی پژوهشگران جهان (به‌وسیله تولیدات علمی آنها در نمایه‌نامه‌ها)، با شناخت وضعیت موجود در تولید علم، همچنین سیاستگذاری‌های مناسب جهت ارتقای سطح کمی و کیفی آنها، در افزایش سطح تولیدات علمی افراد تأثیر به‌سزایی داشته باشند.

علمی و افزایش سطح پرستاری جمهوری اسلامی ایران داشته باشد.

همچنین نتایج نشان داد بخش قابل توجهی از تحقیقات صورت گرفته در رابطه با زنان و مامایی، پرستاری سالمندان، پرستاری کودکان و نوجوانان بوده و وضعیت تولیدات علمی پژوهشگران کشور در برخی از حوزه‌های موضوعی، از جمله Maternity and Midwifery Care Plannin و در وضعیت قابل قبولی قرار داشته است. از دیگر یافته‌های این پژوهش، مشخص کردن برخی حوزه‌های مطالعاتی جدید و موضوعاتی بود که تحقیقات و مطالعاتی پیرامون آن صورت نگرفته و یا به صورت پراکنده و بسیار کم انجام شده است. لذا پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران ایرانی مطالعات خود را به سمت موضوعاتی از قبیل Nurse Assisting و Assessment and Diagnosis سوق داده و زمینه چاپ مقالات خود را در حوزه‌هایی که توجه زیادی به آن نشده فراهم آورند، همچنین برنامه‌ریزان و سیاستگذاران این حوزه در کشور، اولویت‌های پژوهش خود را بر مبنای یافته‌های این پژوهش قرار دهند تا متخصصان بتوانند به راحتی و در اسرع وقت این موضوعات را بررسی کنند و از نتایج آن نیز در جهت بهبود وضعیت جامعه پرستاری کشور، همچنین چاپ مقالات علمی استفاده گردد. در رابطه با افراد و گروه‌های هسته نیز نتایج نشان داد پژوهشگران وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، تربیت مدرس، شهید بهشتی، اصفهان، ایران و مشهد، از اصلی‌ترین و پرتولیدترین محققان حوزه پرستاری کشور در بازه زمانی مورد بررسی بوده‌اند. به‌طور کلی، دانشگاه‌های تیپ برتر علوم پزشکی کشور، از اساسی‌ترین و اصلی‌ترین مراکز تولید علم و اطلاعات علمی در کشور محسوب شده و پژوهشگران آنها در حوزه‌های علمی، از مهم‌ترین گروه‌های شبکه علم به شمار می‌روند که دارای جایگاه ویژه‌ای در حوزه تخصصی خود هستند. پژوهش‌ها و مطالعات صورت گرفته در این زمینه نشان می‌دهد افراد، گروه‌ها و دپارتمان‌های علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک در شهرهای بزرگ کشور، از پیشگامان تولید علم و سرآمدگان تحقیق و پژوهش به حساب می‌آیند و نقش بالایی در تولید علم تخصصی و انتشار آنها در مجلات علمی خارجی و بین‌المللی

می تواند در افزایش سطح علمی پرستاری کشور تأثیرگذار باشد. تدوین برنامه های استراتژیک در خصوص حرکت به سوی توسعه پایدار و عملیاتی کردن آنها، مدیریت تغییر در سیاست چاپ و انتشار تولیدات علمی، رهنمون شدن مجلات و نویسندگان به رعایت اصول بین المللی انتشار علمی، تقویت زیرساخت تحقیق و پژوهش، از دیگر مواردی است که می تواند در این زمینه راهگشا باشد.

از دیگر راهکارهای پیشنهادی، توسعه تجهیزات سخت افزاری و نرم افزاری است. به طور یقین فراهم کردن تجهیزات پیشرفته آزمایشگاهی، تأسیس و راه اندازی مجلات علمی مرتبط با حوزه پرستاری با بهره گیری از متخصصان، پژوهشگران معتبر و شناخته شده غیر ایرانی به عنوان اعضای هیأت تحریریه و نمایه سازی آنها در ایندکس های مختلف، ایجاد شبکه آزمایشگاهی پرستاری برای استفاده حداکثری از تجهیزات موجود، عقد تفاهم نامه با مراکز معتبر بین المللی جهت انجام و اجرای پروژه های مشترک

## References:

1. Rasolabadi M, Khaledi S, Khayati F, Kalhor MM, Penjvini S, Gharib A. Scientific production of Medical Universities in the West of Iran: A scientometric analysis. *Acta Inform Med* 2015;23(4):206-9. PubMed
2. Kawaguchi Y, da Silva PG, Quadros FW, Merlin LH, Radaelli L, Guyot JP, et al. Analysis of scientific output by spine surgeons from Japan: January 2000 to December 2013. *J Orthop Sci* 2016;21(1):13-8. PubMed
3. Riahi A, Siamian H, Zare A, Yaminfirooz M. Mapping the scientific productions of Mazandaran University of Medical Sciences in Scopus Database in 1992-2013. *J Mazandaran Univ Med Sci* 2015;24(122):395-400. [Full Text in Persian] Link
4. Emami Z, Hariri N, Khamseh ME, Nooshinfard F. Mapping scientific output of thyroid disease publications in Iran and the Middleast: A scientometric study. *Iranian J Endocrinol Metab* 2016;18(1):1-9. [Full Text in Persian] Link
5. Arencibia-Jorge R, Corera-Alvarez E, Chinchilla-Rodríguez Z, de Moya-Anegón F. Scientific output of the emerging Cuban biopharmaceutical industry: A scientometric approach. *Scientometrics* 2016;108(3):1621-36. Springer
6. Heidari A, Mazloom SR, Ildarabadi E. Nursing's position in health care delivery system in Iran. *Iranian J Nurs Res* 2012;7(25):37-44. [Full Text in Persian] Link
7. Nguyen TV, Ho-Le TP, Le UV. International collaboration in scientific research in Vietnam: An analysis of patterns and impact. *Scientometrics* 2017;110(2):1035-51. Link
8. Salager-Meyer F. Scientific publishing in developing countries: Challenges for the future. *J English Academic Purposes* 2008;7(2):121-32. Sciencedirect
9. Abazari Z, Riahi A, Sohbatih F, Siamian H, Yamin Firoz M. A Comparative study of medical journals and articles growth in eastern mediterranean regional office member countries. *Payavard* 2015;9(3):235-48. [Full Text in Persian] Link
10. Larsen PO, Von Ins M. The rate of growth in scientific publication and the decline in coverage provided by Science Citation Index. *Scientometrics* 2010;84(3):575-603. Link
11. Morovati M, Fooladvand Z. Scientific outputs of iranian researchers in lupus field in scopus (1983-2015). *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2017;15(9):875-84. [Full Text in Persian] Link
12. Sedghi S, Mousakhani G, Talachi H. Citation analysis and scientific mapping of Iranian researchers' publications in stem cell indexed in science citation index up to 2015. *J Health Adm* 2016;19(66):7-19. [Full Text in Persian] Link

13. Bazrafshan A, Mostafavi E. A scientometric overview of 36 years of scientific productivity by pasteur institute of Iran in ISI SCIE. *J Health Adm* 2011;14(45):7-10. [Full Text in Persian] [Link](#)
14. Rostami Dovom M, Ramezani Tehrani F, Nazeri P, Alamdari S, Azzizi F. Using a scientific map to compare scientific publications on poly cystic ovary syndrome in Iran, Middle East and other countries. *Iranian J Endocrinol Metab* 2016;18(4):287-96. [Full Text in Persian] [Link](#)
15. Makkizadeh F, Hazeri A, Hosininasab S, Soheili F. Thematic analysis and scientific mapping of papers related to depression therapy in PubMed. *J Health Admin* 2016;19(65):51-63. [Full Text in Persian] [Link](#)
16. Masoum Tamimi M, Abam Z, Baradar R. Scientific Status of Agricultural and Biological Sciences of Iran among organization of islamic cooperation member states. *Caspian J Scientometrics* 2016;3(1):14-22. [Full Text in Persian] [Link](#)
17. Ranjba-pirmousa Z, Zarei H. Situation of articles published and their citations of Tehran and Shahid Beheshti Universities of Medical Sciences in Web of Science Database. *Res Med Educ* 2016;8(3):24-33. [Full Text in Persian] [Link](#)
18. Okhovati M, Bazrafshan A, Zare M, Abdollahi L, Bazrafshan MS. The scientific output of kerman university of medical sciences, iran, in web of science. *J Strides Dev Med Educ* 2016;12(4):606-17. [Full Text in Persian] [Link](#)
19. Alemokhtar MJ, Aghababaei A, Almasi S, Maracy MR. Citation rate of scientific articles of Isfahan University of Medical Sciences in the Scopus citation database. *Health Inform Manag J* 2015;11(7):954-62. [Full Text in Persian] [Link](#)
20. Tarazona B, Vidal-Infer A, Alonso-Arroyo A. Bibliometric analysis of the scientific production in implantology (2009–2013). *Clin Oral Implants Res* 2017;28(7):864-70. PubMed
21. Fan G, Zhou Z, Zhang H, Gu X, Gu G, Guan X, et al. Global scientific production of robotic surgery in medicine: A 20-year survey of research activities. *Int J Surg* 2016;30:126-31. PubMed
22. Mardani A, Najafi A, Sharif Moghadam H. Collaboration coefficient of researchers of Tehran University of Medical Sciences in International Publications. *J Health Adm* 2013;16(51):19-29. [Full Text in Persian] [Link](#)
23. Abbasi F, Biglu MH. Scientometrics Study of scientific productions of Iranian Medical Sciences Universities in web of science during 1999-2008. *J Inform Proc Manag* 2011; 26 (2):355-371. [Full Text in Persian] [Link](#)
24. Taheri B, Ghazavi R, Zahed A, Soleimanzade-Najafi N. The effect of self-citation on quantitative and qualitative indicators of measuring the research output of faculty members in Isfahan University of Medical Sciences. *Caspian J Scientom* 2015;2(2):28-35. [Full Text in Persian] [Link](#)
25. Riahi A, Siamian H, Zareh A, Alizadeh Navaei R, Haghshenas MR. Quantitative evaluation of scientific productions in Iran in immunology and microbiology indexed in Scopus Database (2000-2012). *J Mazandaran Univ Med Sci* 2014;24(118):205-13. [Full Text in Persian] [Link](#)
26. Aminpour F, Kabiri P. Science production in Iran: The scenario of Iranian Medical Journals. *J Res Med Sci* 2009;14(5):313–22. [Full Text in Persian] [Link](#)